

لذت سفر به سرزمین معبد مهر/مراغه با ۵۰۰ اثر تاریخی میزبان گردشگران

اگر در روزهای باقیمانده تعطیلات قصد رفتن به سفر را دارید آذربایجان شرقی و شهرستان زیبای مراغه را فراموش نکنید چراکه این شهرستان با داشتن بیش از ۵۰۰ اثر تاریخی قطب گردشگری استان به شمار می آید. به گزارش خبرنگار مهر، شهرستان ویژه مراغه یکی از شهرستان های پرجمعیت و دیدنی آذربایجان شرقی است که به دلیل نزدیکی به مرکز استان، در ایام تعطیلات نوروز و به ویژه فصل تابستان مقصد گردشگری بسیاری از هموطنان و هم استانی ها است.

شهرستان ویژه مراغه یکی از مناطق بکر گردشگری آذربایجان شرقی است که روستاهای زیبای آن سالهاست مقصد گردشگری خیل عظیمی از مردم کشورمان بوده است چنانکه امسال نیز با اینکه فقط چند روز از شروع تعطیلات بهار نمی گذرد ولی خبرها حاکی از هجوم مسافران نوروزی به این شهرستان و شلوغی جاده های منتهی به آن است.

اگر تصمیم دارید که تعطیلات عید را به آذربایجان شرقی و تبریز پر سر و صدا سفر کنید، حتما به مراغه هم سر بزنید، چرا که این شهرستان یکی از شهرهای تاریخی کشور است که دارای آثار تاریخی زیادی است.

شهرستان ویژه مراغه با وسعت ۲۱۸۶ کیلومتر مربع، پنج درصد از مساحت کل استان را شامل می شود که از معدود شهرهایی است که دارای سابقه پایتختی بوده اما آثار تاریخی و هویت فرهنگی آن در کشور ناشناخته مانده است.

مراغه با جمعیت ۱۵۰ هزار نفری در ۱۳۰ کیلومتری تبریز واقع شده و از سمت شمال با تبریز، از سمت شرق با شهرستان های بستان آباد، هشترود و چاروایماق، از سمت غرب با شهرستان های بناب، عجبشیر و ملکان و از سمت جنوب با استان آذربایجان غربی هم مرز است.

این شهرستان با ۵۰۰ اثر تاریخی که همگی مربوط به دوران مختلفی از تاریخ همچون دوره های ایلخانی، سلجوقی، معبد مهری و دوره اوراتویی است، یکی از ۱۰ شهر مهم دارای بافت تاریخی در کشور به شمار می رود.

این شهر از دوران قبل از اسلام آباد بوده است ولی به نوشته تاریخ نگاران قرن های ۱۲ تا ۱۴ میلادی دوران رشد و شکوفایی آن است، زمانی که پایتخت سلسله های متعدد محلی از جمله احمدیلیان و اتابکان آذربایجان بوده است و در نهایت مرکز حکومت ایلخانی قرار داده شد.

آب و هوای مراغه متعادل متمایل به سرد و نسبتاً مرطوب است. بیشینه دمای این شهر در تابستان ها حدود ۳۵ درجه سانتی گراد بالای صفر و کمینه آن در زمستان ها حدود ۲۰ درجه سانتی گراد زیر صفر است.

همچنین میزان بارش سالانه در مراغه حدود ۳۳۰ میلی متر و ایام یخبندان آن، حدود ۱۱۴ روز در سال است. به جهت قرارگرفتن این شهر در دامنه جنوبی سهند، رودخانه هایی نظیر صوفی چای و مردق چای که از این کوهستان سرچشمه می گیرند، از داخل مراغه عبور کرده و در رونق و آبادانی شهر تأثیر به سزایی داشته اند.

پنج مزاری که مراغه را قطب گردشگری آذربایجان کرد

گنبد سرخ، برج مدور، گنبد کبود، گنبد غفاریه و گوی برج پنج مزاری هستند که مراغه را به قطب گردشگری آذربایجان شرقی تبدیل کردند و متعلق به قرن های ۶ تا ۸ هجری هستند، این آثار بسیار دیدنی و تاریخی برجسته ترین بقاع واقع در این شهر هستند.

گنبد سرخ مربوط به دوران سلجوقیان در بین پنج بقعه واقع در مراغه قدیمی ترین است و در آذربایجان بیشتر به گنبد قرمز مشهور است، تاریخ احداث بنا ۱۵ شوال ۵۲۵ هجری قمری است و در جنوب غربی مراغه واقع شده است.

گنبد بنا دارای دیووشش است. پوشش داخلی به صورت عرقچین و پوشش خارجی آن که به طور کامل فرو ریخته؛ به فرم هرمی بوده است.

کف اتاق را از قطعات سنگ تراشیده مفروش کرده و دیوارهای داخلی بنا را با گچ اندود نموده اند. از ظواهر امر این چنین برمی آید که مقبره اصلی در درون دخمه قرار داشته و اتاق فوقانی، مسجد کوچکی بوده که پخش نذورات و قرائت قرآن در آن صورت می گرفته است.

برج مدور یکی دیگر از شاهکارهای دوره سلجوقی در مراغه که احداث این بنا در سال ۵۶۳ هجری قمری به پایان رسیده ولی اکنون از گنبد و سقف آن چیزی بر جا نمانده است در کنار گنبد کبود قرار دارد.

گنبد کبود نیز در فاصله ۱۰ متری برج مدور به شکل منشور ۱۰ وجهی قرار گرفته که مردم محلی آن را قبر مادر هلاکو می نامند که البته با توجه به کتیبه های حک شده بر بنا که آیاتی از قرآن در آن ها به چشم می خورد ادعای نسبت این بنا با مادر مسیحی هلاکو اشتباه است.

بنای مربعی شکل در شمال غربی شهر و در کنار رودخانه صوفی گنبد غفاریه است که اثر برجای مانده از دوران ایلخانی است و تاریخ احداث این مقبره به فاصله سال‌های ۷۲۵ تا ۷۲۸ هجری قمری برمی‌گردد.

گنبد زیبایی غفاریه یکی از اماکنی است که مسافران نوروزی از آن بازدید می‌کنند، این گنبد زیبا در کنار رودخانه صوفی چای قرار گرفته است و از سوی شهرداری مراغه فضای سبزی در کنار این گنبد ایجاد شده که بر چهر گنبد رنگ و بوی خاصی بخشیده است، این گنبد از چهار گوش آجری است که هر زوایه آن با ستون‌هایی لوزی احداث شده است.

عروس کوهستان های ایران در مراغه

رشته کوه سهند با ارتفاع ۳۷۰۷ متر به عنوان عروس کوهستانهای ایران مشهور است. دامنه های سر سبز و چشمه های روان آن بسیار دل نواز هستند. این رشته کوه در شمال مراغه واقع بوده و بلندترین قله آن جام نام دارد. سهند و جام دو قله به هم چسبیده این رشته کوه هستند که چشمه ای در قله این کوه وجود دارد که مردم تقدس خاصی برای آن قائلند.

سهند در باورهای آیینی اسطوره شناسی جایگاه برجسته‌ای دارد، به نظر برخی از محققان کوه سهند همان کوه اسنوند است که در اوستا آمده و زرتشت در آنجا با الهه آبها گفتگو کرده است. سهند رشته‌ای از جبال البرز است که در شمال مراغه و از غرب به شرق کشیده شده است.

این کوه همواره محلی مناسب و سرسبز برای گردش و تفریح مردم شهرهای آذربایجان شرقی و غربی و گردشگران و مسافران این شهرها به ویژه شهرستان مراغه است.

دامنه‌های سهند در بقیه طول سال پوشیده از گل و شقایق‌های صحرایی و لاله‌های سبز شده و ریحان است که این امر جلوه‌های بدیعی از طبیعت را در منظر گردشگران به تماشا گذاشته و بر زیبایی های این منطقه می‌افزاید.

وجود گونه های مختلف پرند ه های بومی و مهاجر، پستانداران متعدد و گونه‌های متنوع و نادر گیاهی و آبی، دامنه سهند و جلگه‌های آن را به یکی از زیستگاه‌های مهم حیات وحش تبدیل کرده است که دیدن هر کدام از آن‌ها برای گردشگران جالب و خاطره انگیز است و منظره جالبی را برای میهمانان مراغه تداعی می‌کند.

دامنه‌های این کوه به علت داشتن گل‌های فراوان بهترین محل جهت تولید عسل بوده و عسل تولید شده درمراغه از شهرت بخصوصی برخوردار است.

معبد مهر یادگار دوران اشکانیان در مراغه

معبد "مهر" در فاصله حدود پنج کیلومتری جنوب مراغه با قدمت ۲۵۰۰ ساله در دوران اشکانیان برای پرستش خورشید و برگزاری آیین مهرپرستی در جنوب روستای ورجوی و در شش کیلومتری مراغه به صورت زیرزمینی و صخره ای بنا شده است.

این معبد در عمق زمین کنده شده و به جز ورودی دالان راه دیگری ندارد. این معبد تاریخی از نظر حجم کار، دقت و هنری که در حجاری آن به کار رفته در شمار نمونه‌های ارزنده نیایشگاه‌های قدیمی کشور است.

پیروان آیین مهر بر این عقیده بودند که مهر در غاری متولد شده است، از این‌رو هر جا غاری می‌یافتند، در آن به پرستش و نیایش مهر می‌پرداختند و آن مکان را «مهرابه» می‌گفتند آنها این معبد را با تراشیدن قطعه سنگی عظیم از جنس شیست با دهانه‌ای به عرض ۴/۵ متر به وجود آورده‌اند.

اکنون این معبد که قدیمی‌ترین بنای استان نیز به شمار می‌رود، هر ساله شاهد بازدید گردشگران زیادی از جای جای کشور است که معماری و ساخت منحصر بفرد این معبد تعجب همگان را برمی‌انگیزد.

رصدخانه مراغه؛ رکورد دار بازدید بعد از کلیسای سنت استپانوس

پس از انتخاب مراغه به عنوان پایتخت از سوی هلاکوخان، به تقاضای خواجه نصیرالدین طوسی موجبات ایجاد رصدخانه‌ای بر تپه‌ای در شمال غرب شهر فراهم شد.

خواجه اقدام به تاسیس این رصدخانه کرد و زیج ایلخانی را در این رصدخانه تدوین کرد، همچنین دانشمندی را از اطراف و اکناف به مراغه دعوت کرد و با همکاری آنان مرکزی علمی تشکیل داد.

اکنون این رصدخانه به گفته معاون گردشگری اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری آذربایجان شرقی بیشترین بازدید را با ۹ هزار بلیط فروشی در شش روز اول نوروز بعد از کلیسای سنت استپانوس در جلفا با ۱۰ هزار بلیط فروشی داشته است.

لازم به ذکر است که رصد خانه مراغه تا سال‌ها الگوی ساخت رصدخانه های بزرگی هم چون رصدخانه چین که توسط فومن جی منجم چینی ساخته شده است.

تپه ای که رصدخانه در آن واقع شده است به طول ۵۱۰ و عرض تقریبی ۲۱۷ متر و به ارتفاع ۱۱۰ متر است که در غرب مراغه واقع شده است.

برج مرکزی رصدخانه، واحدهای مدور پنجگانه و کتابخانه قسمت های مختلف رصدخانه هستند که بر روی این تپه واقع شده اند و برج مرکزی که وسیع ترین فضای کشف شده را تشکیل می دهد قطری به اندازه ۲۲ متر و ضخامت دیواره ۸۰ سانتی متری دارد.

مقبره "آقالار" محل دفن عارفان و شیوخ مراغه

این مقبره به عنوان بنای باقیمانده از دوره زندیه بیانگر نوع و سبک معماری آن دوره بسیار حائز اهمیت است. مقبره آقالار بنایی

چهار ضلعی آجری است که بر روی قبر میر عبدالفتاح موسوی مراغی شاعر و عارف نامی دوره زندیه ساخته شده است. این بنا در سال ۱۱۷۵ هجری قمری ساخته و در سال ۱۲۷۴ هجری قمری توسط حاج عباسعلی بنایی به طور کامل مرمت شد. این مقبره بعدها به محل دفن بزرگان، عارفان و شیوخ مراغه تبدیل شد و شخصیت هایی چون شاهزاده رضا قلی میرزا متخلص به مجنون علی شاه در آن دفن شدند.

مقبره آقار در سال ۱۳۸۱ شمسی پس از مرمت به موزه تبدیل شد و تحت عنوان موزه سنگ‌نگاره‌های تاریخی منطقه مورد بازدید عموم قرار گرفته است. این بنا در جنوب شرقی مراغه و به فاصله اندکی از گنبد سرخ داخل بوستان آقار واقع شده است.

غار کبوتر ظرفیتی ناشناخته در جنوب مراغه

در هشت کیلومتری مراغه غار شگفت انگیزی واقع شده است که در اصطلاح محلی هامپوئیل نامیده می شود. در ابتدای ورودی غار میدان بزرگی وجود دارد که سقف آن لانه کبوتران است که بدین جهت به این غار کبوتر نیز می گویند. پس از گذر از تونل کم ارتفاعی که در سمت راست قرار دارد به میدان نسبتاً بزرگ دیگری می رسیم، در این میدان چهار حلقه چاه به عمق تقریبی ۱۰ - ۱۲ متر وجود دارد که عملاً همه آنها به یک میدان بزرگ در اعماق زمین منتهی می شوند. این میدان به اتاقهای بزرگ و در نهایت تونلهای باریکی ختم می شود، در سقف اتاقها صدها خفاش بحال آویزان دیده می شوند که با هماهنگی خاصی به طور موزون در نوسانند. رسوبات آهکی متعددی طی میلیونها سال تشکیل یافته و مناظر زیبایی به وجود آورده اند.

مقبره اوحدی مراغهای از شاعران قرن هشتم

یکی از آثار معروف مراغه مقبره اوحدی مراغه ای از شاعران قرن هشتم است که محل دفن رکن الدین ابوالحسن مراغی مشهور به اوحدی مراغه ای، عارف و شاعر پارسی گوی نامدار دوره ایلخانی، صاحب مثنوی معروف جام جم است. اکنون این بنا که در میان باغ سرسبزی واقع شده به یکی از ظرفیت های گردشگری مراغه تبدیل شده تا جایی که هر سال تعداد زیادی گردشگر داخلی و خارجی برای بازدید از آن به مراغه سفر می کنند. بر دیوار شمالی و جنوبی بنا نام اوحدی و تاریخ فوت وی حک شده است. در سال ۱۳۵۲ از سوی انجمن آثار ملی ایران، بنای جدیدی بر روی قبر مذکور احداث شده و سنگ مقبره قبلی را به موزه آرامگاه انتقال دادند.

موزه تخصصی ایلخانی در مراغه

موزه مراغه نیز در کنار مقبره اوحدی قرار دارد که عنوان موزه تخصصی ایلخانی را به خود اختصاص داده است. شهر مراغه در دوره ایلخانان مغول، مقر حکومتی و پایتخت آنان بوده است. اشیای موجود در این موزه شامل ظروف سفالی، سکه، کتاب و ظروف مفرغی مربوط به دوران اسلامی است.

هوانس مقدس؛ تنها کلیسای موجود در مراغه

کلیسای هوانس مقدس یکی از کلیساهای آرامنه کاتولیک است و نام آن برگرفته از اسم یکی از حواریون عیسی به نام یوحنا که آرامنه به آن «هوانس» می گویند، گرفته شده است.

این کلیسا در داخل شهر مراغه واقع شده و تنها کلیسای موجود در این شهر است، در دوران حکومت ایلخانان مغول از موقعیت خاصی برخوردار بوده است ولی در زمان حاضر این کلیسا به دلیل مهاجرت آرامنه به تهران و شهرهای دیگر، عملاً بدون استفاده باقی مانده است.

کلیسای هوانس شامل سه بخش محل اسکان اسقف اعظم، مدرسه و روشن کردن شمع وعود است که برخلاف عرف رایج در کلیسای سازی، دارای پلان مربع القاعده است.

مدخل این کلیسا در ضلع غربی و ورود به داخل آن از طریق درگاه زیر تاق گنبدی صورت می گیرد. سردر ورودی کلیسا دارای گنبد رک هرمی با روکش شیروانی است و ناقوس کلیسا نیز در این محل واقع شده است.

فضای اصلی کلیسا مستطیلی شکل است که عبادتگاه یا محراب در ضلع شرقی آن واقع شده و مرکب از سه تاق نما با قوس جناغی است.

تاق نمای میانی از دو تاق نمای طرفین بزرگتر بوده و در داخل این تاق نما دو پنجره مستطیل شکل وجود دارد که با شیشه های الوان مزین شده اند. تاق نمای میانی دارای تاق جناغی و تاق نماهای طرفین دارای گنبد کوچکی است.

گزارش از محمدرضا علی اشرفی